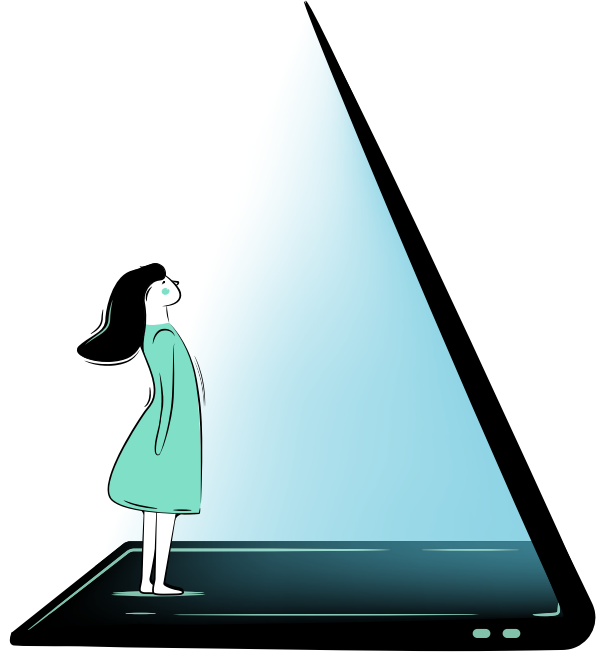

ÇEVİRİMİÇİ ZORBALIK FARKINDALIK REHBERİ

İÇİNDEKİLER

TÜRGEV Hakkında	3
Sunuş	4
Neden Böyle Bir Rehber İhtiyacımız Var?	5
Zorbalık Nedir? Zorbalık ve Akran Çatışması Arasındaki Fark Nedir?	6
Zorba, Kurban ve Diğerleri	7
Doğrudan ve Dolaylı Zorbalık	8
Sanal Zorbalık	10
Önlem ve Farkındalık	11
Kız Çocukları Özelinde Zorbalık	12
Çocuğunuz Zorbalık Yapıyorsa	14
Eğitimcilere Düşenler	15

TÜRGEV Hakkında

1996 yılından bu yana her yıl ortalama 8000 kız öğrenciye yurt, 4000 kız öğrenciye ihtiyaç ve başarı bursu sunmuş olan Türkiye Gençlik ve Eğitime Hizmet Vakfı, bugünün kız çocuklarının, geleceğin başarılı bilim insanları, öğretmenleri, mühendisleri, hukukçuları, sanatçıları olabilmeleri için çalışıyor.

TÜRGEV, öğrencilerinin sadece barınma ihtiyacını karşılamakla kalmayıp onların fıkırsel, bilimsel, sanatsal, kültürel alanlarda etkin birer fert olarak rol alabilmeleri ve kendilerini ilgi duydukları konularda yetiştirebilmeleri için de münbit bir zemin olma iddiasını taşıyor.

Burs ve barınma desteklerinin yanı sıra, kendi ülkesinin ve dünyanın geleceğiyle ilgili konularda dert ve söz sahibi gençlerin yetişmesi hedefiyle atölye programları, seminerler ve akademik dersler organize eden TÜRGEV, kız çocuklarını toplumun ve kültürün yapı taşı olarak görüyor ve hayatın her alanında değer üreten bireyler olmaları için onları destekliyor.

TÜRGEV, genç kızların hayallerine imkân sunma gayretinin her alanda güçlü ve saygın bir toplum inşa etmek için atılan en hayati adımlardan biri olduğunu bilerek, onların özgüven sahibi, önyargısız, açık fikirli, sorumluluk alabilen, duyarlı, hayata, insana ve hukuka saygılı bireyler olarak yetişmeleri için tecrübe alanları açıyor.

TÜRGEV, mezunlarını üniversite eğitimleri sonrasında da destekleyerek, onların eğitim alanındaki iddialarının ve etkilerinin takipçisi olmaya gayret ediyor.

Sadece Türkiye'nin değil dünyanın geleceğine de anlam katacak hayalleri ve istekleri olan gençlere fırsat alanları açmak için her geçen gün büyüyen bir heyecanla projeler üreten TÜRGEV'de son üç sene içerisinde yaklaşık; **11976** öğrenciye burs verildi, son bir yıl içerisinde ise **60** yurtta **8846** öğrencinin katılımıyla toplam **33100** saatlik atölye eğitimleri gerçekleştirildi.

SUNUŞ

Teknolojik araçlara sahip olmak güçlendirir - elbette onlardan nasıl 'en iyi' şekilde faydalanabileceğimizi bildiğimiz sürece.

Teknolojik araçlara fiziksel olarak sahip olmanın tek başına yetmediği, onları ne için ve nasıl kullandığımız üzerine her zamankinden fazla düşünmemizi, teknolojiyi bilinçli ve özenli kullanmamızı gerektiren bir zamanda yaşıyoruz.

Bilhassa dijital uçurumun gençler ve eğitim verenler / ebeveynler arasındaki rehberlik ilişkisini büyük oranda dönüştürdüğü şu günlerde, teknoloji okuryazarlığı, çocukları ve gençleri korumak, güçlendirmek ve onları 'iyi ve güzel olan'a teşvik edebilmek için vazgeçilmez bir unsur haline geliyor.

Çevrimiçi ortamda gençlerimizi bekleyen imkanlar kadar tehlikelere de dikkat kesilmenin önemini hatırlatmak, çocukları, eğitimcileri ve aileleri teknoloji konusunda farkındalığa sevk edebilmek amacıyla oluşturduğumuz bu rehber, mutluluğun, başarının ve özgüvenin olmazsa olmazı olan sosyal ilişkileri hedef alan 'çevrimiçi akran zorbalığı'na dair temel bilgiler ve öneriler içeriyor.

Hiçbir çocuğumuzun zorba ve mağdur olmak zorunda kalmadığı bir sosyal ortam hedefiyle sürdüreceğimiz kampanyanın ilk ayağı olan "Çevrimiçi Zorbalığa Karşı Farkındalık Rehberi"nin, geleceğimiz olan çocuklarımıza, onları yarına hazırlayan ailelerine ve öğretmenlerine faydalı olmasını temenni ederiz.

TÜRGEV Yönetim Kurulu Başkanı **Dr. Fatmanur Altun**

NEDEN BÖYLE BİR REHBERE İHTİYACIMIZ VAR?

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu verilerine göre **her gün 175 binden fazla çocuk ilk kez çevrimiçi oluyor** - her yarım saniyede bir çocuk internetle tanışıyor. Çevrimiçi ortada büyümek, sınırsız imkan ve fırsatla birlikte tehlikeleri de getiriyor.

Çevrimiçi ve çevrimdışı arasındaki sınır silikleşirken, çocukların neyle yüz yüze olduğunu ve onları nasıl destekleyebileceğimizi anlamak önem kazanıyor.

Her 3 Gençten 1'i Çevrimiçi Zorbalık Mağduru

30 ülkeyi kapsayan 2019 tarihli UNICEF anket çalışmasına göre,

Her üç gençten biri çevrimiçi zorbalığa maruz kalmakta, her beş çocuktan biri de siber zorbalık ve şiddet gibi nedenlerle okula gidememektedir.

"Siber zorbalık, hızla geniş bir izleyici kitlesine ulaşma imkanı ve çevrimiçi ortamda sonsuza dek erişilebilir izler bırakması sebebiyle mağduru hayatı boyunca 'takip eden' ciddi bir zarara sebep olabilir."

"Siber zorbalık, mağdurun uyuşturucu ve alkol kullanımı, okul devamsızlığı yapma, akademik başarısızlık, düşük özgüven ve çeşitli sağlık sorunlarından muzdarip olma riskini artıran ciddi etkilere sahiptir. Ekstrem vakalarda, intiharlar için tetikleyici olduğu tespit edilmiştir."

UNICEF Genel Direktörü **Henrietta Fore**

ZORBALIK NEDİR?

ZORBALIK ve AKRAN ÇATIŞMASI ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Dan Olweus

Norveçli bir psikoloji profesörü olan Olweus, 1970'li yıllarda zorbalık kavramını sistematik olarak ele alan ilk araştırmacılardandır.

Akran zorbalığı konusunda yaptığı öncü çalışmalar, çocukların okul içinde ve dışında güvenliklerinin sağlanması için ebeveynlere, eğitimcilere ve kurumlara yol göstermiştir.

Olweus zorbalığı "**bir öğrencinin/öğrencilerin bir başka öğrenciyi/öğrencileri tekrarlayan bir şekilde birden çok kez olumsuz etkilere maruz bırakması**" biçiminde tanımlamaktadır. "Olumsuz etki", zarar verme amacıyla - yani kasıtlı olarak - sözel ya da fiziksel yöntemlerle oluşturulabilir.

Olweus'a göre, rahatsızlık yaratmaya yönelik girişimin, duruma özgü çatışmalardan ayrılarak akran zorbalığı sayılması için

- taraflar arasında **eşit olmayan güç ilişkisinin** olması
- durumun **süreklilik** özelliği taşıması
- **kasıtlı** olması

gibi özellikleri barındırması gerekir.

ZORBA, KURBAN VE DİĞERLERİ

Zorba: Özellikle fiziksel ya da psikolojik bakımdan dezavantajlı gördüğü akranlarına kasıtlı ve sürekli olarak rahatsızlık veren, başkaları üzerinde bu yolla güç ve etki sahibi olma yaklaşımını benimsemiş çocuk, genç ya da yetişkin.

Kurban: Belirli bir kişi ya da grubun zarar verme kastı taşıyan söz ve eylemlerine sürekli olarak maruz kalan çocuk, genç ya da yetişkin.

Zorba-kurban: Hem zorba hem mağdur özellikleri taşıyan - bir grubun ya da kişinin zorbalığına maruz kalırken kendisi de başka bir kişiye zorbalıkta bulunan - çocuk, genç ya da yetişkin.

Dışarıda kalanlar / izleyiciler: Sistematik saldırılara tanıklık eden akranlar. Ne zorbalık yapar, ne de zorbalığa uğrarlar. Tanıklar, zorbalık eylemine müdahale edenler ve etmeyenler olarak ikiye ayrılır.

Zorbalık ilişkisinde...

- Zorba, "güçlü" olan değildir. Güç arayışındadır ve "yetersiz" hissetmektedir.
- Mağdur, "güçsüz" olan değildir. "Yalnız", "önemsiz" ya da "tehlikede" hissetmektedir.
- İzleyici, "sorumlu olmayan" değildir. Yaşananlara zorbayı destekleyecek nitelikte tepkiler vermenin ya da sessiz kalmanın sorun olmayacağını düşünmektedir.

Ne Yapmalı?

- Zorbayı zorbalığa iten etkenlere odaklanmalı ve bunların etkisini en aza indirmek için somut adımlar atmalı, yıkıcı "güç" anlayışını olumlu ve sağlıklı bir güç anlayışına çevirmeliyiz.
- Mağdura destek vermeli, yalnız ve önemsiz olmadığını hissettirmeli ve onu zorbalık gördüğünde başvurabileceği araç ve yöntemler hakkında bilgilendirmeliyiz.
- İzleyiciye sorumluluğunu hatırlatmalı, olay esnasında ya da hemen sonrasında eyleme geçmesini sağlamalıyız.

DOĞRUDAN ve DOLAYLI ZORBALIK

Doğrudan zorbalık kolaylıkla tespit edilebilecek şekilde açıkça yapılırken, dolaylı zorbalık genellikle fiziksel olarak sergilenmeyen, çok daha örtük ve soyut, neredeyse delilsiz bir türdür. Örnek Sosyal ayrımcılık ya da dışlama

Akran zorbalığı:

- Fiziksel zorbalık (doğrudan)
- Sözel zorbalık (doğrudan)
- Sosyal dışlama (dolaylı)

Fiziksel zorbalık, vurmak, itmek, tükürmek, tekme atmak, saçını çekmek, çelme takmak; sözel zorbalık ise küfürlü konuşmak, lakap takmak, hakaret etmek gibi davranışları içermektedir.

Sosyal dışlama ise dedikodu yapmak, arkadaş grubundan dışlamak, yok saymak ve oyuna almamak gibi öğrencinin sosyal ilişkilerine zarar vermeyi hedefleyen davranışları kapsamaktadır.

Akran zorbalığının biçimi yıllar içinde değişim göstermiştir. Son yıllarda gelişen internet ağı ve iletişim teknolojisi **siber zorbalık** kavramını doğurmuştur. Sanal zorbalık ve çevrimiçi zorbalık olarak da bilinen bu zorbalık tipi, akran zorbalığının dijital platform ve araçlar üzerinden gerçekleştirilen bir alt türüdür.

SANAL ZORBALIK

'Geleneksel' Zorbalıktan Farkı Ne?

Yüz yüze zorbalık ile siber zorbalık arasında güçlü bağlar olduğu bilinse de, günümüzde siber zorbalık çok daha yaygındır.

Sanal ya da siber zorbalık, zorbalığın dijital platform ve araçlar* üzerinden gerçekleştirilen alt türüdür.

*(Mobil telefonlar, tabletler ve oyun platformları üzerinden erişim sağlanabilen her türlü sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulaması aracılığıyla)

Zorbalığın her türü gibi sanal zorbalık da dahil olan çocuklar için oldukça yıpratıcı ve konuşulması zor bir deneyimdir.

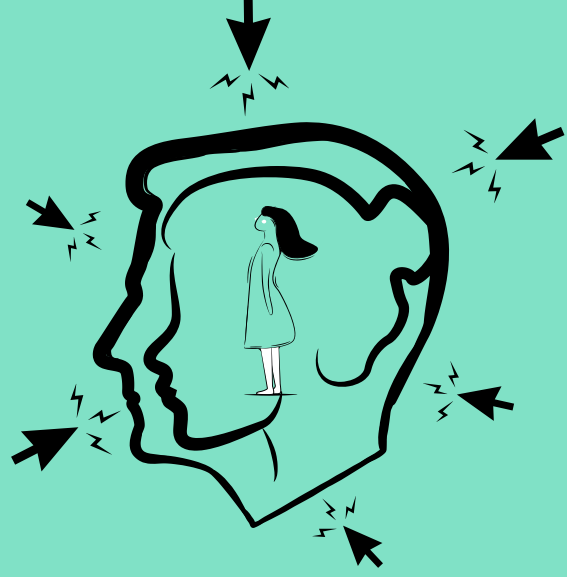
Tekrarlamaları halinde aşağıdaki davranışlar sanal zorbalık kapsamına girer:

- Tehdit ve sindirme
- Taciz ve takip
- Hakaret, aşağılama
- İftira
- Dışlama
- Kimlik hırsızlığı, sosyal medya hesabını ele geçirme ya da kişinin fotoğraf ve ismiyle hesap açma, paylaşım yapma
- Kişinin rızası olmaksızın kişisel bilgilerini herkese açık olarak paylaşma ya da belli bir topluluk içinde yayma
- Manipülasyon

Sanal Zorbalık

- Mekan tanımaz:
Okul ve sokak gibi sosyal mekanları aşarak, çocukların evlerinin ve odalarının (güvenli alanlarının) içine nüfuz eder.
- Zaman tanımaz:
Mağdur üzerindeki etkisi, her an tekrarlayan / tekrarlama ihtimali olan saldırılarla 7/24 canlı tutulabilir, artırılabilir.
- İzleyici sınırı yoktur:
Çok kısa sürede sayısız izleyiciye ulaşabilir.
- Sınırsız sayıda ve çeşitlilikte tekrarlanabilir:
Beğeni, yorum, paylaşım, kaydetme gibi davranışlarla kolaylıkla yayılabilir, ilgili içerik uzun yıllar internette erişilebilir ve paylaşılabilir olarak kalabilir.
- Zorbaya anonimlik (isimsiz ve suretsiz ifade) imkan tanır.
- Eylemlerin gerçek sonuçlarına tanıklık etme zorunluluğunu ortadan kaldırır ve sorumluluk hissini zayıflatır.
- Bazı türlerini belgelemek kolaydır. (Ekran görüntüsü ya da yazışma kayıtları)
- Saldırganı tespit etmek ve cezai yaptırım uygulamak oldukça zordur.

ÖNLEM ve FARKINDALIK

Bir Çocuğun Sanal Zorbalığa Maruz Kaldığına İlişkin Olası Belirtiler Nelerdir?

- Teknoloji kullanımının (belirli site, uygulama, oyunlar özelinde ya da genel olarak) aniden azalması ya da kesilmesi.
- Teknolojik araçları kullanırken olağandışı gerginlik, kaygı ya da hareketlilik sergileme (örneğin bildirim geldiğinde)
- İnternette geçirilen sürenin aşırılaşması
- Gizli kullanım
- Çevrimdışı kalınca kaygılanma

Çocuğun Güvenliğini Sağlamaya Yönelik Bir Yaklaşım İçin Neler Gerekir?

- Çevrimiçi ortamda konuştuğu kişiler hakkında bilgilenin.
- Çevrimiçi ortamda bir şey paylaşmadan önce düşünmeye teşvik edin.
- 'Arkadaş' kavramı ve paylaşım sınırlarının hassasiyeti hakkında konuşun.
- Kullandıkları sosyal ağlara aşına olun.
- Engelleme gibi seçenekleri kullanabildiğinden ve güvenlik ayarlarını yapabildiğinden emin olun.
- Çevrimiçi ortamda zorbalık dahil herhangi bir suistimale dayalı iletişim içinde olduğunu fark ettiğinizde sakın kalın, olayı anlamaya ve yardım almaya odaklanın.
- Çocuğunuzun ruhsal ve fiziksel olarak açıkça tehdit altında olduğunu tespit ettiğiniz an resmi / hukuki makamlara başvurun.

Zorbalık gördüğü anlaşılan çocuğun elinden iletişim araçlarını almak, çocuğa internet kullanımını yasaklamak, çocuğu suçlamak ya da zorbalık yapan çocuğa karşı kontrolsüz, saldırgan bir tavır takınmak **çocukların zorbalık deneyimlerini yetişkinlerden gizlemesine sebep olur.**

ÖNLEYİCİ ÖNERİLER

Profil Gizliliği

Çocuğun herkese açık profilinde kişisel bilgilerinin yer almadığından emin olun. Pek çok sosyal ağ, kullanıcılarına hesap ayarlarını yapma imkanı sunmaktadır.

Kullanıcı ve İçerik Engelleme/Raporlama

Çocuğa zorbalığa ya da online istismarın herhangi bir türüne katlanmak zorunda olmadığını hatırlatın. Kendilerini rahatsız eden kişiyi engelleyip servis sağlayıcısına bildirmenin ve güvendikleri bir yetişkine başvurmanın önemini vurgulayın. Zorbalık delili olan görsellerin ve yazışmaların ekran görüntülerini almaları için onları teşvik edin.

Sadece "Gerçek" Arkadaşlar

İnternette kendilerini takip eden herkesin 'arkadaş' olmayabileceğini ve yabancılarla kişisel bilgi paylaşmama prensibinin çevrimiçi ortamda da önemli olduğunu hatırlatın.

"Paylaşmadan Önce Düşün"

"Bu gerçekten herkesin görmesinde ya da bilmesinde sakınca olmayan bir şey mi?" sorusunu her paylaşımından önce kendilerine sormalarının önemini hatırlatın.

Yüz Yüze İletişimle Karşılaştırma

Yorum yapmadan ya da bir şey ifade etmeden önce "Yüz yüze olduğum birine bunu söyleyebilir miydim?" sorusunu sormalarının önemini hatırlatın.

Merhamet Eğitimi

Merhamet, diğerkâmlık, empati gibi duygusal zekayı zenginleştiren değerlerin erken yaşlarda benimsenebilmesi için yetişkin rehberliği ve teşviği vazgeçilmezdir. Sosyal tutum ve davranışlar ağırlıklı olarak model alma yoluyla öğrenilir. Çocuğunuzun örnek almasını isteyeceğiniz davranışlar sergilediğinizden emin olun. Bu davranışların önemini ve etkisini ona sözel olarak açıklamayı ihmal etmeyin

Hesap Güvenliği

Şifrelerin kimseyle paylaşılmaması gerektiğinin altını çizin. Bu, hesaplarının ve özel bilgilerinin güvenliği için önemlidir.

Zorbalığı belgeleyin

İstismarcı kullanıcıları engelleyin

Şifreleri düzenli olarak değiştirin ve çocuğu şifre paylaşımının doğuracağı tehlikelere karşı bilgilendirin

Sosyal ağlarda zararlı içerik ve kullanımın bildirilmesi prosedürlerini izleyin.

Şiddet ya da seksüel içerik tehdidi vakalarında polise başvurun.

KIZ ÇOCUKLARI ÖZELİNDE ZORBALIK

Çevrimiçi katılım, kız ve erkek çocukları için farklılık gösterir. Kızlar da erkekler de interneti bilgi edinme, akranlarla etkileşim ve oyun için kullansalar ve internette eşit zaman geçirseler de **kız çocuklarının sosyalleşmeye ayırdığı zaman daha fazladır.**

Özellikle ergenlik çağında çevrimiçi arkadaşlık, kız çocukları için büyük oranda **kişisel imaj inşası, hikaye ve deneyim paylaşımı, özel konularda öneri arayışı, fiziksel görünümleri hakkında onay arayışı, sosyal etkinlikleri organize etme** motivasyonlarından beslenir.

Bu kullanım pratikleri kız çocuklarını sosyal ve psikolojik olarak güçlendirebileceği gibi, onların 'dedikodu', 'lakap takma', 'iftira', 'utandırma' gibi sosyal zorbalık türlerine karşı daha kırılgan bir konumda yer almalarına sebep olabilir.

Erkek çocuklar genellikle erkek çocukların ya da erkek gruplarının zorbalığına maruz kalırken, kız çocuklar her iki cinsiyetten de zorbalığın hedefi olabilirler.

Kız çocukları için dolaylı/örtük zorbalığın mağduru olma ve bunun sonucunda duygusal sorunlara sahip olma riski çok daha yüksektir.

Ebeveynler daha görünür olan fiziksel ve sözlü zorbalığa karşı hemen harekete geçme eğilimi gösterirken, dolaylı zorbalık tespit edilmesi ve müdahale edilmesi çok daha güç bir tür olarak yetişkin desteğine daha kapalıdır.

Sosyalleşmeye çok önem veren kız çocuklar, internet imkanının kısıtlanması, yasaklanması ve arkadaşlarından izole kalma çekincesi ile zorbalık gördüklerini gizleme eğilimi gösterirler.

Özellikle fiziksel görünümleri ya da farklılıkları sebebiyle zorbalığa uğrayan kız çocuklarının kendi görünümüne ilişkin olumsuz algılarının, zorbalığı izleyen uzun yılların sonunda dahi giderilmesinin güç olduğu bilinmektedir.

- Kızınızın çevrimiçi aktiviteleri hakkında fikir sahibi olun.
- Kızınızla 'arkadaşlık' 'paylaşım' 'sınırlar' ve 'nezaket' gibi konularda şeffaf ve anlayışlı bir iletişim kurun. Tehditkar, utandırıcı, suçlayıcı, yasaklayıcı bir tavır sergilemeniz kız çocuklarının içine kapanmasına ve zorbalığın etkisinin artmasına neden olacaktır.
- Kızınızın arkadaşlarını davet edin, onlarla tanışın ve evinizde fiziksel olarak sosyalleşmeleri için onları teşvik edin. Ev ortamına dahil olmak, zorbalık motivasyonunu zayıflatma etkisine sahiptir.

Unutmayın: Gerçek bir arkadaş...

- Kişinin özgüvenini yaralamaya yönelik sistematik saldırılarda bulunmaz.
- Kişinin güvensiz hissettiği konular hakkında duyarsız davranışlarda ve ifadelerde bulunmaz.
- Sırlarını onu küçük düşürmek amacıyla başkalarıyla paylaşmaz.
- Daha 'iyi' bir seçeneği olduğunda arkadaşını unutmaz ve ihmal etmez.
- İğneleyici, imalı, pasif agresif bir iletişim kurmaz.

ÇOCUĞUNUZ ZORBALIK YAPIYORSA

"Benim çocuğum yapmaz!" demeyin.

Çocuğunuzun başka çocuklara zorbalık yaptığını düşünmek ve bunu kabullenmek endişe verici ve üzücü bir deneyimdir.

Bu deneyimi kendiniz, çocuğunuz ve mağdur adına olumlu bir sonuca ulaştırabilmek için çocukların zorbalığa yönelme sebebinin anlamak önem taşır.

Sebepler aşağıdakilerden herhangi biri olabilir:

- Güçsüz hissetmek
- Düşük özgüven
- Arkadaşlarının dikkatini çekme ihtiyacı
- Grubun dışında kalma endişesi
- Başkasının hislerini anlayamama
- Öfkelerini başkalarından çıkarma
- Saldırganlık ve zorbalık kültürünün yerleşik olması & normal karşılanması
- Kendilerinin zorbalığa uğruyor olması
- Farklılıklara dair yanlış algı

• Çocuğunuza zorbalığın zararlı ve kabul edilemez bir davranış olduğunu net bir şekilde ifade edin.

- Zorbalığın ne olduğunu anladıklarından emin olun.
- Çocuğunuzun da zorbalık mağduru olup olmadığını anlamaya yönelik bir iletişim kurun. Uğradığı zorbalığa karşı duyduğu öfke ve üzüntü hislerini başka çocuklara yöneltiyor olabilir.
- Çocuğun sizinle ya da güvendiği bir başka yetişkinle konuşmak konusunda rahat hissettiğinden emin olun.
- Bu yanlış davranışı karakterlerinin sabit bir bileşeni gibi görmeyin ve bu anlama gelecek ifadeler kullanmaktan kaçının. Davranış değişikliğinin şart olduğu mesajını net bir şekilde verin.
- Hikayeyi kendi tarafından anlatması için çocuğunuza fırsat tanıyın. Okul ya da zorbalığa uğrayan çocuğun ailesi sizi şoke edecek bilgiler ya da kanıtlar paylaştığında sakın kalın. Çocuklar ebeveynlerinden ayrıken oldukça farklı davranabilirler.

- Çocuğunuzun hayatında olumlu ve güçlü rol modeller olduğundan emin olun.
- "İyi arkadaş"ın ne olduğu hakkında onunla konuşun.
- Öğretmeni ile görüşün ve gözlemlerini dinleyin.
- Farklılıklara saygı göstermenin önemini anladıklarından emin olun.

EĞİTİMCİLERE DÜŞENLER

Zorbalık okul sınırları dışında gerçekleşse bile,

eğitim kurumu ve eğitimciler, hem zorba ve hem de mağdur çocuğın akıl sağlığının gözetilmesinden ve olumlu davranış değişikliği için desteklenmesinden sorumludur.

Güvenli internet, çevrimiçi zorbalık gibi teknoloji okuryazarlığına dair temel konu başlıklarının, çocukların yaşına göre özelleştirilerek, teknolojik araçlara uygun olarak güncellenmesi önem taşımaktadır.

Merhamet ve empati kavramlarının ders içeriği olarak işlenmesinin yanı sıra, hikayeler, oyunlar - kültürel, sanatsal ve sosyal faaliyetler - aracılığıyla yüceltilmesi, çocukların ve gençlerin bu erdemleri içselleştirmeleri bakımından etkili yöntemler olarak kabul görmektedir.

Çevrimiçi ortamda kendilerini bekleyen tehlikelere karşı çocuklara farkındalık kazandırılması adına, konu hakkında münazaralar, yarışmalar gibi çeşitli etkinlikler düzenlemek, bu konuda bireysel ve grup halinde proje ödevleri hazırlamalarını sağlamak, çocukların katılımcı olarak öğrenmelerini kolaylaştıracaktır.

Eğitim kurumlarının zorbalığın önlenmesine ilişkin **somut politikalarının ve uygulamalarının olması**, bunların ailelerle ve çocuklarla paylaşılması, olası zorbalık girişimleri için caydırıcı bir etkiye sahip olacaktır.

Kamu kurumları ve özel kurumlar, çocuklar ve gençler tarafından rol model olarak benimsenen ünlülerle işbirliği yaparak zorbalık karşıtı farkındalık kampanyaları yürütebilir.

